O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

Qo‘lyozma huquqida
UDK 336.5

ISROILOVA SITORABONU QODIRJON QIZI

BANKLARARO RAQOBAT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH YO‘LLARI

70410501 – «Bank ishi va auditi» mutaxassisligi

Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar: prof. D.Saidov

Toshkent – 2025

Dissertatsiya Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Bank ishi" kafedrasida bajarilgan.

Ilmiy rahbar _____ **prof. D.Saidov**

Kafedra mudiri _____ **prof. M.S.Rustamov**

Kechki ta'lim va magistratura fakulteti dekani _____ **i.f.d., prof. J.I.Karimqulov**

Men, Israilova Sitorabonu Qodirjon qizi (F.I.Sh)
ushbu magistrlik dissertatsiya ishini mustaqil bajardim. Ko'chirmachilik holati yo'qligiga javob beraman. Ko'chirmachilikka yo'l qo'yilgan holatida magistrlik dissertatsiya ishi Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi raisi taqdimnomasiga asosan bekor qilinishi va "Qoniqarsiz" baho qo'yilishidan xabardorman.

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

"16" 04 2025 yil Toshkent sh.

"Bank ishi" kafedrasi

Magistrlik dissertatsiyasining dastlabki himoyasi bo'yicha komissiya majlisining 2025 yil "16" aprel, 2 - sonli bayonnomasidan

KO'CHIRMA

KUN TARTIBI

Eshitildi:
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti "Bank ishi va audit" mutaxasisligi magistratura bitiruvchisi Isroilova Sitorabonuning "Banklararo raqobat sharoitida tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari" mavzusidagi dissertatsiyasi dastlabki himoyasi muhokamasi.

Qaror qilindi:
Magistrant Isroilova Sitorabonuning "Banklararo raqobat sharoitida tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari" mavzusidagi dissertatsiyasi talab darajasida tayyorlangan. Ishchi guruh tomonidan quyidagi kamchiliklar ko'rsatib o'tildi: texnik xatoliklarni to'g'rilash, keltirilgan jadval va diagrammalar raqamlari shriftini o'zgartirish zarur. Ko'rsatilgan kamchiliklarni bartaraf etish asosida himoyaga tavsiya etildi.

"Mazkur Magistrlik dissertatsiyasi himoyaga tavsiya etilsin"

Komissiya a'zolari:
1. U.Dusqobilov
2. I.Toymuxamedov
3. G.Bekmuradova

Kafedra mudiri
i.f.d., DSc prof. Rustamov M.S.

"16" 04 2025 y.

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

Fakultet: Magistratura va kechki ta'lim
Kafedra: Bank ishi
O'quv yili: 2023-2025

Magistratura talabasi: S.Q.Isroilova
Ilmiy rahbar: prof. D.Saidov
Mutaxassisligi: Bank ishi va audit

MAGISTRLIK DISSERTATSIYASI ANNOTATSIYASI

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda banklararo raqobat tobora kuchayib borayotgan bir sharoitda tijorat banklarining barqaror faoliyat yuritishi va moliyaviy bozor talablariga moslashishi bevosita ularning resurs bazasining mustahkamligiga bog'liq. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasiga muvofiq, barqaror iqtisodiy o'sishga erishish maqsadida bank sohasini isloh qilish masalalari muhim ahamiyatga ega.

Magistrlik dissertatsiyasining maqsadi tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Magistrlik dissertatsiyasining vazifalari:

- yuqori banklararo raqobat muhitida turli tijorat banklarining resurs bazasini boshqarish strategiyalarining qiyosiy tahlilini o'tkazish;
- banklararo raqobatda raqamli bank va moliyaviy texnologiyalarning tijorat banklarining resurs bazasiga ta'sirini o'rganish;
- banklararo raqobat sharoitida tijorat banklari uchun barqaror depozit resurslarini ta'minlashda mijozlar bilan munosabatlarni boshqarishning rolini oshirish;
- banklararo raqobat sharoitida tijorat banklarining resurs bazasini mustahkamlashda diversifikatsiyalangan moliyalashtirish manbalarining samaradorligini o'rganish;
- Markaziy bankning tartibga solish siyosati va chora-tadbirlarining banklararo bozorda raqobatlashayotgan tijorat banklarining resurs bazasiga ta'sirini baholash;
- banklararo raqobat sharoitida tijorat banklari uchun mustahkam resurs bazasini saqlashda risklarni boshqarish amaliyotining ahamiyatini o'rganish;
- faoliyat yurituvchi tijorat banklarining likvidlilikni boshqarish va resurs bazasini mustahkamlash siyosatini taqqoslash.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodikaning tavsifi. Tadqiqot jarayonida ma'lumotlarni jadvallar asosida qiyosiy tahlil, ma'lumotlarni guruhlash, abstrakt-mantiqiy fikrlash tizimli tahlil asosida statistik guruhlash, induksiya va deduksiya hamda ekspert baholash usullaridan ham foydalanilgan.

Tadqiqot natijalarining nazariy va amaliy ahamiyati. Tadqiqot ishining xulosa va tavsiyalari tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot ishi natijalaridan iqtisodiyotning eng ilg'or tarmoqlaridan biri hisoblangan bank sohasiga oid qarorlar qabul qilish va ushbu sohaga tegishli ilmiy tadqiqot ishlarida foydalanish mumkin.

Dissertatsiya materiallaridan oliy o'quv yurtlarida "Bank ishi", "Tijorat banklari aktiv va passivlarini boshqarish", "Monetar siyosat" fanlari o'quv dasturlarini takomillashtirish va o'qitishda foydalanish mumkin.

Ish tuzilishi va tarkibi: Kirish, uch bob, xulosa va takliflar hamda foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatidan iborat.

Bajarilgan ishning asosiy natijalari: Mavzu doirasida 1 ta tezis va 2 ta maqola respublika miqyosidagi jurnal va ilmiy-amaliy konferensiyalar to'plamlarida chop etildi.

Xulosa va takliflarning qisqacha umumlashtirilgan ifodasi: Tadqiqot natijalari ilmiy va amaliy jihatdan umumlashtirilib, bank resurslarini shakllantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar keltirilgan.

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS

Faculty: Master's and evening education
Department: Banking
Academic year: 2023-2025

Master's student: S.Q.Isroilova
Scientific supervisor: prof. D.Saidov
Specialization: Banking and audit

MASTER'S THESIS ANNOTATION

Relevance of the topic. Today, in a context of increasing interbank competition, the stable operation of commercial banks and their adaptation to the requirements of the financial market directly depend on the strength of their resource base. In particular, in accordance with the Strategy "Uzbekistan - 2030" of the President of the Republic of Uzbekistan dated September 11, 2023, the issues of reforming the banking sector are of great importance in order to achieve stable economic growth.

Goals and objectives of the thesis to develop proposals and recommendations to strengthen the resource base of commercial banks.

The tasks consist of those in which:

- conduct a comparative analysis of resource base management strategies of various commercial banks in an environment of high interbank competition;
- study the impact of digital banking and financial technologies on the resource base of commercial banks in interbank competition;
- increase the role of customer relationship management in ensuring stable deposit resources for commercial banks in conditions of interbank competition;
- study the effectiveness of diversified financing sources in strengthening the resource base of commercial banks in conditions of interbank competition;
- assess the impact of regulatory policies and measures of the Central Bank on the resource base of commercial banks competing in the interbank market;
- study the importance of risk management practices in maintaining a solid resource base for commercial banks in conditions of interbank competition;
- compare the policies of liquidity management and strengthening the resource base of operating commercial banks.

Description of the methodology used in the study: The research process also used comparative analysis of data based on tables, data grouping, statistical grouping based on abstract-logical thinking, induction and deduction, and expert evaluation methods.

Theoretical and practical significance of research results. The conclusions and recommendations of the research work are of great importance in strengthening the resource base of commercial banks. The results of the research work can be used in decision-making and scientific research in the banking sector, which is considered one of the most advanced sectors of the economy.

The materials of the dissertation can be used in improving and teaching curricula in higher education institutions in the subjects of "Banking", "Monetary policy".

The structure and composition of the work: It consists of an introduction, three chapters, a conclusion and recommendations, and a list of references.

The main results of the work performed Within the framework of the topic, 1 thesis and 2 articles were published in national journals and proceedings of scientific and practical conferences.

A brief summary of the conclusions and proposals: The results of the research are summarized scientifically and practically, and suggestions and recommendations are presented for the formation of bank resources.

MUNDARIJA

KIRISH.....3

I BOB. TIJORAT BANKLARIDA RESURS BAZASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....10

1.1 Banklarning resurs bazasi va uning nazariy asoslari.....10

1.2 Tijorat banklari resurslarining bank faoliyatida tutgan o'rni.....21

1.3 O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari passiv operatsiyalarining huquqiy asoslari.....29

I bob bo'yicha xulosalar.....36

II BOB. RESPUBLIKA TIJORAT BANKLARIDA RESURSLARNI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI.....38

2.1 "Agrobank" ATB bankning o'z mablag'lari tarkibi va uni tahlili.....38

2.2 "Agrobank" ATBda jalb qilingan mablag'lar va ularning joriy holati tahlili.....47

2.3 Tijorat banklari resurslarini boshqarishni xorij tajribasi va uni mamlakatimiz banklariga qo'llash imkoniyatlari.....57

II bob bo'yicha xulosalar.....67

III BOB. BANKLARARO RAQOBAT SHAROITIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BANKLARNING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH ISTIQBOLLARI.....70

3.1 Tijorat banklari faoliyatida resurslarni jalb qilish bilan bog'liq muammolar....70

3.2 Banklararo raqobat sharoitida tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash imkoniyatlari.....78

III bob bo'yicha xulosalar.....85

XULOSA VA TAKLIFLAR.....87

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....91

KIRISH

Magistrlik dissertatsiyasi mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi. Ma'lumki, tijorat banklari banklararo raqobat sharoitida o'zlarining moliyaviy resurslari va barqarorligini oshirish uchun strategiya va taktikalarni ishlab chiqish zaruriyati paydo bo'ladi. Bu moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, mijozlar depozitlarini saqlashni yaxshilash, investitsiya imkoniyatlarini optimallashtirish va resurslar uchun boshqa banklar bilan samarali raqobatlashish uchun umumiy moliyaviy boshqaruv amaliyotini takomillashtirish kabi turli usullarni o'rganishni o'z ichiga olishi mumkin.

Banklararo raqobat sharoitida tijorat banklarining resurs bazasini mustahkamlash yo'llarini hal etishning ahamiyati va dolzarbligi moliya institutlarining iqtisodiyot faoliyatida muhim rol o'ynashidadir. Ushbu mavzuga e'tibor qaratishning muhim sabablari sifatida quyidagilarni keltirish mumkin:

1. Moliyaviy barqarorlik: tijorat banklari iqtisod doirasida moliyaviy barqarorlikni saqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ularning resurs bazasini mustahkamlash ularning bozor zarbalariga, iqtisodiy tanazzulga yoki banklararo raqobatga bardosh bera olishini ta'minlaydi, bu esa, o'z navbatida, umumiy moliyaviy barqarorlikka hissa qo'shadi.

2. Iqtisodiy o'sish: banklar biznes va jismoniy shaxslarga kredit berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi, bu esa investitsiyalar, iste'mol va iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Ularning resurs bazasini mustahkamlash ularga raqobat sharoitida ham ushbu xizmatlarni samarali taqdim etishda davom etish imkonini beradi.

3. Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish: yetarli resursga ega bo'lgan bank o'z mijozlari manfaatlarini himoya qiladi, ularning omonatlari xavfsizligini va muhim moliyaviy xizmatlar mavjudligini ta'minlaydi.

4. Tizimli xavflarni kamaytirish: o'zaro bog'langan moliya dunyosida tijorat banklarining zaif resurs bazasi butun moliya tizimi uchun tizimli xavflarni keltirib chiqarishi mumkin. Ularning resurslarini kuchaytirish bunday risklarni kamaytirishga yordam beradi va umuman moliya tizimining barqarorligiga hissa qo'shadi.